

שמעתא עמיקתא

גליון תקע"ד | פרשת כי תצא | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם יש בל תלין בשכר דירה

א. חובת נתינת שכר בזמנו. ב. בל תשהה. ג. התנה שלא ישלם בגמר המלאכה. ד. בעכו"ם או מומר. ה. משלם בצייק. ו. שכר כלים וקבלנות. ז. שכירות קרקע / בתים. ח. דירה מרוהטת. ט. נתן ציק פקדון / יש בידו משכון. י. משלם מראש.

א. חובת נתינת שכר בזמנו

כתוב בתורה (ויקרא פי"ט פס' יג) "לא תעשק את רעך ולא תגזול לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר". ועוד כתוב (דברים פכ"ד פס' טו) "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואילו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטאי". ואמרו בב"מ (ק"א) שכל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות ועשה "בל תעשק את רעך", "בל תגזול", "בל תעשק שכיר עני", "בל תלין", "ביומו תתן שכרו" ו"לא תבא עליו השמש". ופרש"י דעובר על לא תגזול דאוקימנא ליה בב"מ (ס"א) לכובש שכר שכיר.

ואיתא בב"מ (ק"א) כל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות ועשה הללו, עיי"ש. וכן הביאו הטשו"ע (ח"י"מ סי' שלט א - ג). וכת' הסמ"ע (סי"א וס"ט"ק י"א) שעל שאר הלאוין אינו עובר א"כ אין דעתו לשלם לו כלל, משא"כ בלאו דלא תבוא כו' דעובר מיד שעבר זמנו אף שדעתו לשלם לו, ע"כ. וכן פסק האהבת חסד (פי"ט פ"י אות ג).

ב. בל תשהה

ואיתא בב"מ (ק"ג) ממשמע שנא' "לא תלין וגו'" איני יודע שעד בקר מה ת"ל יעד בקר" מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד מכאן ואילך מאי, אמר רב עובר משום בל תשהה, אמר רב יוסף מאי קרא "אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך". וכן פסקו הטשו"ע (ס"ג ח). [וכת' הרע"א (ש"ס) בשם הר"ן ששכיר לילה אם עבר עליו יום ראשון אינו עובר משום לא תבא עליו השמש]. ועיי' בערוה"ש (אות ז) שבגאר שבל תשהה הוא לאו דקבלה ועובר עליו בכל רגע ששוהה. אולם העירוני שבספר שביני אש הוכיח מהבה"ל (רס"י רמב"ד"ה לכבד) שכת' דאם גמרו מאתמול אין עליו רק איסור דבל תשהה והוא כשאר בע"ח דעלמא. ומשמע שאינו עובר כל רגע. אולם המהר"א ששון (תורת אמת סי' ק"ט) הובא בקצות (סי"א ג) כתב שבכל עת ועת יש איסור בדבר.

ומ"מ עיי' בב"מ (ק"א) דבר מרימר אמר ליה לשמעיה זיל אגיר לי פועלים ואימא להו שכרם על בעל הבית, ופרש"י דבכה"ג אי לא משתלמנא לא עברנא (עיי' בזה הל'ן). וכת' תוס' (ש"ס) בלא משום שהיה דעתו לדחות אלא היה ירא שלא יהא פנוי ליתן להם ואפי' משום בל תשהה אל היה עובר כיון שהיה עוסק במלאכה אחרת, ע"כ. נמצא שאם הוא טרוד אינו עובר על איסור זה. ועיי' להלן שאם אין לו כסף אינו עובר אפי' על בל תלין.

ג. התנה שלא ישלם בגמר המלאכה

והנה בש"ס (ק"א) דלעיל (אות ב') חזינו שאם הבעל הבית חושש משום בל תלין עדיף לכתחלה להמנע מלהתחייב לשלם בגמר המלאכה. וכן מצוינו בס"ח (סי' תתס"ח) שלכתחלה עדיף להתנות כן כדי שלא תהיה משום בל תלין, שמא כשיתבע לא יהיה ליתן לו, ומ"מ אין כשעושה תנאי לתן לו כשיתבע, אם יוכל כו'. והובא בש"ך (סי"א ג). ועיי' בגר"ז (ש"ס) ובכת"ש (סי"א ו) שפרשו דר"ל "שמא לא יהי לך מעות בריח שתוכל ליתן לו כי תצטרך להוציאם, אבל אם לא יהיו כלל אינו עובר כ"ל".

ד. בעכו"ם או מומר

תנן בב"מ (ק"א) גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין וגו'. ועיי"ש שדרשו (ק"א) "מאחיד" פרט לאחרים "גר"ך זה גר צדק "בשעריך" זה אוכל נבילות כו' רבי יוסי ברבי יהודה אומר גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין. וכת' הרמב"ם (עשה ה) שמצוה דויומו תתן שכרו נוהגת בגר תושב בגוי כמבואר בב"מ ואינו נוהג בהם בל תלין. והביאו החינוך (מצוה רל תקפ"ח). וק"א (ג) תמה על הרמב"ם שמהי"ש לא משמע הכי. וכן תמה מדפנשיה התוס' רע"א (פי"ט מ"ב). וגדולה מזה יש לתמוה דהרי בש"ס דרשו "אחיד" פרט לאחרים ומעטו את העכו"ם ורש"י (ד"ה פרט לאחרים) ובתוס' (ש"ס).

וכבר תמהו כן המנ"ח (אות ז), התה"ל"ז (שוהה ויפשה על הרמב"ם שכירות פי"א) והמהר"ם שיק (ספ"ה"מ מ"ע תקפ"ח). וכן נראה מסתימת הטשו"ע ונ"י"כ דדין זה אינו נוהג בעכו"ם כלל. ועיי' בשער המשפט (סי' קכ"ה) שמבואר דעכ"פ אין משום בל תשהה בעכו"ם.

וכת' בתשובות והנהגות (ח"י סי' תע"א אות ו) שאע"פ שמבואר בע"ז (כ"ו) שמומר נקרא אחיד, מ"מ מחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם. מיהו רובם כתינוק שנשבה והלוא נא' "כי אליו הוא נושא את נפשו" ומצווין להחיותו, ולכן גם בגר תושב כיון שמצוה להחיותו יש מצות ביומו תתן שכרו, ובתינוק שנשבה אף שלחזו"א (יו"ד סי' ז) מצווין אפי' להחיותו, מ"מ בפסקי הלכות מהגרו"ז מקרלין זצ"ל בהשטמות סוף ח"א כתב שאין מצווין להחיותו שאינו אחיד. ועיי"ש שסתם שות"מ יש להחמיר שהוא כאחיד, עיי"ש.

ה. משלם בצייק

ונראה דכל ששילם אפי' באמצעות צייק יד"ח, דדעת האג"מ (ח"י"מ ח"ב סי' טו) דהוי כתשלום ממש כי אסור לבטלו ע"פ דינא דמלכותא. ודעת הגרשו"א והגר"י פישר זצ"ל (הציק בהלכה פי"א ענף ב הגה 27) שחשיב כדבר שיש בו ערך עצמי בגין סחירותו. ואף אם נימא דלא חשיב דמיס מ"מ כיון שכת' מנהג המדינות לשלם באמצעות צייק לא גרע ממה שפסק השו"ע (ש"ס טו) ששכיר שמכיר בבניה"ב שאין דרכו להיות בידו משכך אלא ביום השוק, אינו עובר בבל תלין, ועיי' וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"י סי' תע"א אות ג) דאע"פ דלדעתו צייק אינו אלא כשטר חוב, מ"מ לתשלום שכר שכיר נחשב היום ככסף, כיון שכך הוא צורת התשלום, ומקיימין היום בזה המ"ע, ומ"מ אם הוא במקום ובדבר שנהגו לשלמו במזומן, ראוי לחשוש לאיסור תורה, דהואיל ונהגו במזומן יש לשלם במזומן, ע"כ. ועיי' בפתח"ש (שכירות פי"ט הגה לו). ועיי' עוד בענין צייק בשמענתא עמיקתא גליון שני"ז.

ו. שכר כלים וקבלנות

תנן בב"מ (ק"א) אחד שכר אדם, ואחד שכר בהמה, ואחד שכר כלים, יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בו משום לא תלין וגו'. ועיי"ש בגמ' (א"ל) כי לא שכר אדם מנין לרבות בהמה וכלים, ת"ל בארצך כל שבארצך, וכולן עוברים בכל השמות הללו. מכאן אמרו אחד שכר אדם, ואחד שכר בהמה, ואחד שכר כלים, יש בו משום ביומו תתן שכרו, ע"כ. וכן פסקו הטשו"ע (רס"י שלט).

ואיתא עוד שם (ק"ב) בעו מינייה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום בל תלין, אומן קונה בשבח כלי והלואה היא או אין אומן קונה בשבח כלי ושכירות היא, אמר להו רב ששת עובר. נימא מסייע ליה הנותן טליתו לאומן, גמרה והודיעו, אפי' מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום בל תלין, נתנה לו בחצי היום משקעה עליו חמה עובר משום בל תלין, ואי אמרת אומן קונה בשבח כלי אמאי עובר אמר רב מרי בריה דרב כהנא דאגריה מינייה לבטושי בטשא ובטשא ומתא. ופרש"י קבלנות אומן שקיבל עליו לעשות מלאכה במקד וכן ולא לשכירתו ימים.

וכת' הר"י"ח (ס"ח) והרא"ש (ס"ט) דהלכתא כרב ששת דתניא דמסייע ליה, והכי אסקה רבא בב"ק (צ"ט) דכו"ע אין אומן קונה בשבח כלי. וכן פסקו הרמב"ם (שכירות פי"א ה"ג) והטשו"ע (ש"ס ע"ה). ועיי' בה"ל (סי' רמב"ע ס"א ד"ה לכבד) שכת' דוקא אם כבר הביא הפעולה לבית בעה"ב וקבל ממנו, דאלי"ה יש לבעה"ב עצה אחרת שלא לקבל ממנו ואז אינו עובר אפילו אם אמר לו הפועל בא וטול החפץ ממני ואיני רוצה לעכוו תחת השכירות וכמו שכתוב בשט"מ (בי"מ ק"ב) בשם הר"ר יהונתן, ע"כ. וכן הוא באהבת חסד (פי"י תת"ח אות ב). אולם דעת הערוה"ש (ח"י"מ סי' שלט אות ח) דאף בכה"ג איכא משום בל תלין. וכן מצדד השבה"ל (ח"י סי' רלב אות ב).

ז. שכירות קרקע / בתים

וכת' הטור (סי' שלט) בשם הרמ"ה דאינו עובר על ב"ית על שכירות קרקע, דדרשינן בב"מ (ק"א) כל אשר בארצך (דברים פכ"ד פס' יד) ולא כל ארצך. וכ"כ בתוס' הרא"ש (בי"מ ק"א) בשם רבינו מאיר, וכתבו דמסתבר טעמיה דלא מרבינן אלא בהמה וכלים שעושים מלאכה דומיא דשכיר. וכן פסק השו"ע (ס"ג א) בשם יש מי שאומר. ובגאר הסמ"ע (סי"א ג) דדרשינן אשר בארצך, ולא ארצך ממש. אולם השער משפט (סי"א א) כת' שיש להחמיר גם בקרקע ממש, כיון שהיראים (מצוה רס"ג) והסמ"ג (לאו ק"א) הביאו דברי התורת כהנים (ספרא פ"ר קדשים פ"א ט) שדרוש שגם בקרקע עוברים על בל תלין. והביאו הפת"ש (סי"א א). והמנ"ח (אות א) תמה איך יחלוק הרמ"ה על ת"כ אם אין בשי"ס שלנו להפיק ואולי באמת דזה שכתבו התוס' ותלמודו שלנו אינו מזכיר קרקעות כלל וכוונתם על משי"כ דמכאן יש ללמוד וכו' וכיון שלא נזכר בתלמוד ממילא יכולין ללמוד מתי"כ.

פניני הלכה

המפריש חלה

האם מברך קודם

ההפרשה או לאחריה

א. כתב הרמב"ם (הל' ביכורים פי"ה הי"א) כל המפריש חלה מברך תחילה אשר קדשנו במצותינו וציוונו להפריש חלה. בין בארץ בין בחוצה לארץ. וכ"כ הרמב"ן (סוף הל' חלה) דמברך להפריש חלה. אולם הרשב"א (סוף פסקי חלה) כתב דמברך להפריש חלה מן העיסה.

וכתב הסמ"ג (עשין קמ"א) דיש מברכים להפריש תרומה כי חלה שם עוגה היא. וכ"כ הראב"ן בספר המנהיג (הל' פסח דיני חלה עמי' תני"ט), והוסיף דהמברך להפריש חלה טועה, שכך אמר הכתוב ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, חלה אחת תרימו לשם תרומה.

אולם הסמ"ק (סי' רמ"ו) כתב דאין להקפיד בברכה אשר יברכו בין זיכירו חלה בין זיכירו תרומה. [ועיי' בהשגות הראב"ד על הרמב"ם (ש"ס) מ"ש שם הכ"מ].

וכת' הטור (יו"ד סי' שכ"ח) דבשעה שיפריש חלה יברך בא"י וכו' וציוונו להפריש חלה, וי"א להפריש תרומה, ואין חילוק. וכתב הב"י דבעל המנהיג הפריז על מדותיו לומר שכל המברך להפריש חלה טועה, וסמ"ק כתב דאין להקפיד בין זיכירו חלה בין זיכירו תרומה. ומ"מ בשו"ע (סי' שכ"ח סי"א) כתב דיברך להפריש תרומה, ובהגהת הרמ"א שם כתב - או להפריש חלה.

וכתב הב"ח דהמדקדקים והגאים לברך להפריש תרומה חלה. וכתב הש"ך (סי"א א) דכן משמע בדברי מהרש"ל הביאו הפרישה. אולם הט"ז (סי"א א) השיג דאין לומר תרומה חלה, דאכתי שמא חלה היא העיקר ולא תרומה, וא"כ הוי תיבת תרומה הפסקה בין הברכה לחלה. עיי"ש.

ועיי' בבן איש חי (ש"י"ר פרשת צו סי"ט) דמנהגם היה לומר להפריש חלה תרומה, וששמע שכן המנהג בעיר הקודש. וכ"כ בכה"ח (לגרי"ח סופר זצ"ל - סי' תני"ז סי"ק ט) דהנכון לומר להפריש חלה תרומה כלישינא דקרא חלה תרימו מזה. [אולם יעוי' ביפה ללב (לגרי"ח פלאגי ח"י אות א' - ובנדי"מ יו"ד סי' שכ"ח סי"א א) דכתב דמנהג הנשים שלהם לומר להפריש חלה מן העיסה, ובחלת פסח לא מצה לומר להפריש חלה מן המצה. ושכן היה נוהג אביו (הגר"ח פלאגי ח"י אות א' ומנהג אבותינו בידנו. ועיי' מ"ש בחי"ה אות א'].

ב. והנה בתוספתא בברכות (פי"ו הי"ט) תניא - היה מהלך להפריש תרומות ומעשרות, אומר [ברוך אשר קדשנו] להפריש תרומה ומעשר, מאמתי מברך עליהן משעת שמפרישן. ע"כ. ופי' המנחת ביכורים דר"ל משעת ההפרשה קודם שקורא עליהן שם, אי"נ בשעת ההפרשה ולא בשעת הניתנה.

ותניא עוד בתוספתא בתרומות (פי"ג הי"ב) - היה הולך להפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר עני, מאמתי מברך עליהן משפרישן, הפרישן, אם עתיד לקרא להם שם אין להם קדושה עד שיקרא להם שם, ואם אין עתיד לקרות להן שם כיון שהפרישן נתקדשו. וכת' שם המנחת ביכורים משפרישן - דאינם קדושים עד שיקרא להן שם. ולא קי"ל הכי אלא משעת הפרשה קדשו, ולכן מברך קודם להפרשה. ופלוגותא תנאים בזה מבואר לקמן בתוספתא פי"ד דמע"ש (ה"י).

ור"ל דתניא שם - הפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ולא קרא להן שם, ר' יוסי אומר נתקדשו, ר' יהודה אומר לא נתקדשו, רבי אומר אם עתיד לקרות להן שם אין בהן קדושה עד שיקרא להן שם, אם אין עתיד לקרות להן שם כיון שהפרישן נתקדשו.

והרמב"ן בסוף הל' חלה כתב - וכד בעי למשקל חלה מאנא, מבני לאקדומי ואפרושיה, והוא מברך אקביו להפריש חלה, וחדד לימא להוי חלה, דאמר רב יהודה אמר שמואל לכל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן. ואחר שכלל דברי התוספתא הנוכרת כתב - הילכך אם אין עתיד לקרא להם שם מברך קודם שיפרישן, כדי שיברך עובר לעשייתן.

ומבואר דבדבריו דסי' לדינא דאם אין עתיד לקרא שם אחר ההפרשה, מברך קודם שיפריש, אבל אם עתיד לקרא שם לחלה אחר ההפרשה, מברך אחר שיפריש קודם שיפריש שם.

ועיי' בהגהות רעק"א (יו"ד סי' שכ"ח סי"א) דכתב להפריש חלה - ואומר הרי זו חלה, הראב"ד בהשגות בשם רב אחאי משבחא והובא בב"י. וכנלעני"ד מלשון הרשב"א בחידושי דף צ"ד ד"ה השולח ירד לחבירו וכו'. (ועיי' מ"ש בזה בשבט הלוי ח"ה יו"ד סי' קס"ח).

ובביאוגר'א בליקוט (שס) כתי שלפי משנתנו שלא לייפן שכיר שכיר, והטעם שעוברין על בהמה וכלים הוא משום דכתיב לא תלבי עולות שכיר אתך, ודרשינן כל פשעולתו אתך, וא"כ אפי' שכר קרקעות במשמע, ע"כ. אלא דעיי"ש בליקוט השני שכת' דאדרבה בירושלמי משמע שרבו דוקא בהמה וכלים ולא ארקע, ע"כ.

שו"ר **בשבט הלוי** (ח"י סי' רל אות ה) שהעיר שלפי דברי הליקוט השני נתישב מה שהק' הגר"א בליקוט הראשון דבארצ' אינו מוכרח למעט קרקע, אבל הקושיא ראשונה דתנא דמשנתנו לית ל'י שכיר שכיר עדיין לא נתישב, ע"כ.

ולמעשה מסתמת הסמי"ע, הטי"ז, השי"ך, התיביות ושאר פוסקים שלא העירו מידי על דברי השי"ע משמע דקיי"ל כהרמ"ה. וכן פסק **הגר"ז** (אות יא). **ובאהבת חסד** (ח"א פ"א אות ה) חושש למחמירים בזה. וכן נר' דעת **המנחת פנים** (רס"י ש"ט). ועיי' משי"כ בזה

בתיב החסד (פתי תיב החסד ס"ק יד). אלא דעד כאן לא נה' הפוסקים אלא בקרקע ממש, אבל בבית וכדו' יש עוד טעם לחייב אף למקילין לעיל וכמ"ש **הקצות** (ס"ק א וס"י ש"ז ס"ק א) דכיון שיש פוסקים הסוברים דבית מיקרי תלוש, כיון שהוא תלוש ולבסוף חיברו, באיסור דאו' יש לחוש לדעת הפוסקים שיש לו דין תלוש.

ה. דירה מרוהטת

ועיי' **בקצות החושן** (ס"י ש"ט ס"ק א) שהביא בשם **תשובת מוהר"א ששון** (תורת אמת ס"י ק"ט) על ראובן שצוה לסופר שיכתוב לו כתובה, והסופר כתבה וחתמה כו', אם עובר בבל תלין אם אינו נותן לו שכרו. ועיי"ש שמסיק שאינו עובר ואע"ג דאיפסקא הלכתא בסימן ש"ו (א דאין אומן קונה בשבח כלי, מ"מ היינו באומן שאין לו כלום בכלי, אבל באומן שהכלי עצמו הוא שלו, נראה דודאי נאמר דדמי למכר, וק"ו ממה דהוי ס"ד דאומן קונה בשבח כלי והוי הלואה כו', מכל שכן הכא שהכלי עצמו הוא שלו דהוי מכר ההלואה. וכן הרע"א (על סע' ה) הביא דברי המוהר"א ששון. וכן הביא **הפת"ש** (ס"ק א).

אולם עיי' **בחזו"א** (ב"ק ס"ב ס"ק לה ד"ה שו"ע) שתמה על הא דפסק השי"ע בסימן שלי"ג (ס"ז ח) אמר לאומן עשה לי דבר פלוני ואקחנו ממך, ועשאו האומן, ואחר כך אינו רוצה לקחתו, והוא דבר שאם לא יקחנו מיד יפסיד, חייב. אמאי אינו חייב לשלם מדין פועל, וישיב שמחמת שא"ל ואנא אקחנו ממך דאין דעתו להחזיר מדין שוכר פועל בזה הבטחה שיקח, ע"כ. וכעין זה כבר כתב **הנתיבות**

(ס"י שלג ביאורים ס"ק טו). ויורא דלא ס"ל כמוהר"א ששון.

אלא דעיי' **בפתח"ש** (שכירות פ"י הגה ס) שכתב שמסתבר **שהמוהר"א ששון** לא אמר כן אלא לענין ב"ית שלא הקפידה התורה אלא בפועל הגושה בשל בעה"ב דמקרי פועלתו אתך, אבל לענין שאר דיני שכירות, אפשר שיש לחלק בין חלק השכר מדין שכירות. ולפ"ז י"ל דכו"ע יודן בזה.

אלא **שבמוהר"א ששון** שם מבואר להדיא דלא **כהפתח"ש**, שהרי הביא ראייה לדבריו מהאי דינא דשהשו"ע הנ"ל, ומבואר שדין ב"ית שווה לדין זה ובעה"ב חשיב מכר. ויוצא **מהמוהר"א ששון** דאע"פ שיש גם משום שכירות על הכתיבה מ"מ אזלינן בתר העיקר שהוא קניית הכתובה וע"כ חשיב כמכר. וא"כ י"ל דשכירות דירה מרוהטת חשיב כשכירות קרקע ולא שכירות מטלטלים, ולפ"ז לדעת הסוברים שאין משום ב"ית בשכירות קרקע אף אם יש בה מטלטלים וכדו', אינו עובר שחייב. וכן כל כיוצא ב.

וכעין סברא זו מצניו **בשבט הלוי** (ח"ד ס"י רכב) שנשאל לענין ועד הבית שמעכב תשלום פועלי הבנין, האם השכנים עוברים על כל תלין, וישיב שלא עוברים בב"ית ע"י איש הועד דהו"ל דינא דחזו"מ ס"י שלי"ט ס"ז דבשוכר ע"י שליח אינו עובר בב"ית, ופשיטא דזה נקרא שוכר ע"י שליח דאין הפועל מכיר את הבעלי אלא איש הועד, מ"מ איש הועד עובר אלא אמר שכרכם על דיירי הבית כמבואר שם, מ"מ מיהא לא מטופק לדינא אם עובר איש הועד שהוא ג"כ מדיירי הבית שמחוייבים בתשלומי השכר דלגבי דידי הוי ע"י עצמו לא ע"י שליח, או דילמא כיון שאין ניכר חלקו בפ"ע בתשלומין, והוא משתלם בכללות תשלומי כל הבית

וע"ז אין עוברים גם על חלקו אינו עובר, ויש צדדים שגם איש הועד אינו עובר עיין שם ס"ט, וס"י, ע"כ.

ט. נתן צ"ק פקדון / יש בידו משכונן

אינא **בב"מ** (ק"ב) הנותן טליתו לאומן גמרה והודיעו, אפי' מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום בל תלין, נתנה לו בחצי היום מששקעה עליו חמה עובר משום ב"ית. וכן פסקו **בטשו"ע** (חזו"מ ס"י שלט ס"ז) שאם נתן טליתו לאומן לתקנה בקבלתו, וגמרה, כל זמן שהטלית ביד האומן אינו עובר. נתנו לו אפי' בחצי היום כיון ששקעה עליו חמה עובר משום ב"ית, שקבלתו היא בשכירות לפורעו בזמנו. וביאר **הסמ"ע** (ס"ק ח) שכ"ז שהטלית ביד האומן אינו עובר כי אז אין פעולת שכיר מוטל על בעה"ב לעבור עליו, שהרי תופס משלו כנגדו, ע"כ. וכת' **הגר"ז** (שאלה ושכירות אות יג) דמזה יש ללמוד שאם נתן משכונן לפועל, אינו עובר כלום, אף אם יש לו מעות, ע"כ.

אולם עיי' **במאירי** (שס) שכת' שכל עוד שהטלית ביד האומן אינו עובר לא מפני שיש לו משכונן על שכירותו הוא, שלא נפקע איסור הלוואת שכירות בנתינת משכונן, שאין משכונן או פירעון שוה כסף ע"כ של שכיר מפקעו איסורו אחר שלצורך חייו הקפידה תורה, ואף מן הדין אינו נפחה ליתול שוה כסף, אלא לעולם אינו עובר אלא מצד שאף הוא מראה עצמו שאינו מקפיד על דמיו אחר שהטלית בידו ומ"מ אם תובעו שכירותו ואינו רוצה להחזיר הטלית מצד שמתירא עליו שלא יפרענו יראה שלא נפקע איסורו, ע"כ. וכן משמע **מהלבוש** (שס) שכת' דבכה"ג ליכא משום בל תלין, דכיון שאין האומן נותנו לו מוחל לו על תשלום שכירותו כל זמן שהוא בידו. ועיי' **בפת"ש** (ס"ק א) שהביא דברי **הגר"ז** וכת' שלפי דברי **הלבוש** אין ללמוד מזה למשכונן אחר.

אבל **בשט"מ** (ב"מ ק"ב) בשם **הר"ר יחונתן** מבואר **כהגר"ז** שהרי כתי' דכל זמן שהטלית ביד האומן, אע"פ שנתן לו רשות שיטלנה מביתו ויוליכנה לביתו שאינו רוצה לעכבה בשביל שכירותו, אפי"ה כל זמן שיש משכונן תחת ידו אינו עובר. וכן מבואר **בקצות** (ס"י עב ס"ק כג וס"י שלט ס"ק ד) ועיי"ש שכת' דין מחדש דשכירות שנתן בעה"ב לאומן משכונן עליו, אע"ג דהחזיר לו המשכונן, כיון דכבר קנה במשכונן נגד שכרו תו לאינן בל תלין, ע"כ. וכן מוכח נמי **מהמוהר"א ששון** הנ"ל שכת' לענין סופר שהתבקש לכתוב כתובה ומחמת שלא שלמו לו לא מסר הכתובה, שאין הבעה"ב עובר על ב"ית כי הכתובה תחת יד הסופר ובעה"ג ליכא ב"ית כמבואר בב"מ. ויוצא שאע"פ שפשיטא שהסופר הקפיד על קבלת השכירות שהרי מחמת זה עיכב הכתובה מ"מ כתי' שאינו עובר על כל תלין. ועיי' **בערוה"ש** (ס"י שלט אות ח). ולפ"ז ה"ה בשכירות בתים אם השוכר נתן צ"ק פקדון אין משום בל תלין.

י. משלם מראש

נתן **בב"מ** (ק"ב) שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום. **ובגמ'** (שס) אמרו ת"ר מנין לשכיר יום שגובה כל הלילה ת"ל לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר, ומנין לשכיר לילה שגובה כל היום שנא' "ביומו תתן שכרו", ואימא איפכא שכירות אינה משתלמת אלא בסוף. **ופרש"י** שכירות אינה משתלמת אלא בסוף כדאמרין **בב"מ** (ס"ה) אלמא לא משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע החמה וכי כתיב לא תבא ע"כ בשכיר לילה תוקמיה שנשתעבד לו לבוקר משכלתה שכירותו, וכן לא תלין נמי לא תוקמיה בשכיר לילה דהא לא משתעבד ליה עד הבוקר, ע"כ. וכן פסקו **הטשו"ע** (שס ס"א).

ולפ"ז אם הבע"ה התנה שהחוב הוא מראש עוד לפני שדר שם, יש לדון שאין משום ב"ית, כי אין זה תשלום אחר חלות חובת תשלום תמורת שכירות, וממילא אין לשכיר שוה כסף, ואם משלם לפני הגמרא לא כל שמונת התשלום אינו בא בסוף השכירות אין משום בל תלין, וכמו בהא דיומא דשוקא **בב"מ** (ק"א). (ובארנו בס"ד **בשמעתא עמיקתא** גליון ת"ז) דאחר שלא חל חיוב בסוף זמן השכירות ליכא משום בל תלין אע"פ שחייב לשלם לו. וכן משמע **בערוה"ש** (ס"י שלט אות יב) שכתב דכשלא תבעו בבוקר ראשון אינו עובר עוד אפילו שכיתבענו ביום השני כמו שנתבאר דלאו זה אינו אלא בכללות הזמן, ע"כ.

ועיי"ן **בתשובות והנהגות** (ח"ג ס"י תע אות ב) שהביא שמסופר על הח"ח שפקדק לשלם לבעל געלה (או בטקסי) רק כשגמר הנסיעה ולא קודם, כיון שהרצה לקיים המ"ע ביומו תתן שכרו, ואם משלם לפני הגמרא לא כל זמן שעליו ולא קיים מ"ע. ועיי"ש שכת' עיי"ז דאני מטופק מאד א"כ בזמנו מדין הדין, וממילא אין לשכיר שוה כסף, וממילא אין לשכיר שוה כסף, ואם משלם לפני הגמרא לא כל זמן שעליו ולא קודם או למפרע קיים ביומו תתן שכרו גם במה שנתן קודם, ואין כוונת התורה לעכבו לשלם עד זמן החיוב, אלא רק שלא יאחר את הזמן, אבל קיום יש בכל אופן במה ששולם לו בזמנו ולא יאחר, ואפי' שילם קודם וכמ"ש, וקצת הוכחה מב"מ (ק"ב) וניתב ליה מעיקרא ומשמע שמועיל קודם לכל דבר, ע"כ. ועכ"פ לפי דברינו הנ"ל מבוארים דברי הח"ח, ד"ל דאחר שמצינו שחובת בל תלין חלה רק אחר חלות השכירות וחלות חובת נתינת תמורתו ה"ה לענין מ"ע דביומו תתן שכרו.

מ. ספקא דדינא

א' השוכר קרקע מחבירו עליו לפרוע בזמן שקבעו ביניהם מראש, ומ"מ בדיעבד אם היה עיכוב בפרעון אינו עובר על כל תלין כי אין בשכירות קרקע משום לאו זה. ויש מחמירים בזה. ב' בשכירות בתים וכדו' (תלוש ובסוף חברו) צריך להחמיר שיש משום בל תלין. ג' אם מסר למשכיר צ"ק פקדון אין בשכירות משום בל תלין.

ולפ"ז נמצא דיש לברך אחר שפרש החלה קודם שאומר מראש זו חלה. וכ"כ **הדריש אמונה** (פ"ה מהל' ביכורים ס"ק צ"ח) דאם אין רוצה לקרות שם, רק עיי' ההפרשה נקבע לשם חלה במחשבה, יברך לפני ההפרשה, אבל אם רוצה לקרות לה שם יברך אחר ההפרשה קודם שיקרא לה שם.

ועיי' **במנח"ש** (תנן קידוש י"א) שכתב דלפי הנהוג שמפרישין קודם ואח"כ מברכים, מודו כו"ע שצריכים לומר אח"כ ה"ז חלה. וההערה של הרעק"א היא משום דסובר דנכון יותר לנהוג כהראב"ד לברך לאחר שכבר הפרש ולומר אח"כ ה"ז חלה.

ועיי' **בשבט הלוי** (ח"ד ס"י קמ"ו) דכתב דהמנהג שלוקחים קודם הברכה חתיכת החלה ואח"כ מברכים, כנראה הוא ע"פ שיטת הרמב"ן.

ג. אולם עיי' **במאירי** (חלה פ"ב המשנה השנייה) דכת' - המפריש חלה צריך לברך קודם ההפרשה אשר קדשנו וכו' להפריש חלה, ואח"כ נוטל וקורא לה שם ר"ל שאומר הרי זו חלה, ואם לא קרא לה שם הואיל והפריש לשם חלה הרי זו חלה. ומ"מ אם עתיד לקרות לה שם יכול לברך אף לאחר ההפרשה הואיל ועתיד לקרוא לה שם, והוא מה שאמרו בתוספתא (תרומות פ"ג ה"א) בתרומה ובמעשרות היה מהלך להפריש תרומה ומעשרות מברך אשר קדשנו וכו' להפריש תרומה או להפריש מעשר, ומאמתת מברך משעה שמפריש ר"ל קודם הפרשה, והפריש, אם עתיד לקרוא לה שם בהם משום קדושה עד שיקרא לה שם, כלומר ועדיין יוכל לברך, אבל אם אין עתיד לקרות להם שם כיון שהפריש לשם תרומה ומעשרות נתקדשו, כלומר וכל שאין לדעתו לקרות שם יברך קודם הפרשה.

הרי דביאר דכוונת התוספתא דאם עתיד לקרוא לה לא עדיין יכול לברך אף קודם ההפרשה כיון שעדיין לא קרא לה שם. אבל לא דצריך לכתחילה לברך דוקא אחר ההפרשה. וטועמא דמילתא שם לבאר בפשטות, דכיון דההפרשה עצמה אף היא בכלל המצוה, ע"כ אף אם קורא שם אחר ההפרשה מ"מ מברך קודם ההפרשה, ושפיר מקרי עובר לעשייתן דההפרשה תחילת ועשיית המצוה היא. (וכ"כ **בשבט הלוי** ח"ד ס"י קמ"ו בדעת הרמב"ם ע"ש).

ויש מקום לדייק כן **מהראב"ד** (הל' ביכורים פ"ה ה"א), דכתי' על הרמב"ם דקורא לה שם ואומר הרי זו חלה, ולא השיג עוד דלפ"ז יש לברך אחר שמפריש חתיכה מן העיסה ולא קודם כמו שנראה מדברי הרמב"ם.

וכ"כ **הח"י אדם** - שערי צדק (פ"ד אות ל"ב) - המפריש חלה מברך אשר קדשנו במצוותיו וציונו להפריש חלה, ואחר שהפריש יקרא שם ויאמר הרי זו חלה. וכ"כ **בב"מ**

איש חי (ש"ר פרשת צו סכ"א, וש"ש פ"ר שמיני הל' הפרשת חלה ס"ג) דברך ויפריש ויאמר הרי זו חלה.

העולה לדינא - י"א דקודם שיפריש החלה מן העיסה יברך, ואחר שיפריש יאמר הרי זו חלה. וכן מנהג בני עדות המזרח. וי"א דאחר שיפריש החלה מן העיסה יברך, ואחר שיברך יאמר הרי זו חלה, וכן המנהג אצל רבים מבני אשכנז. ובנוסח הברכה יש כמה מנהגים, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו.

כתב ע"י
הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני חודש אלול

הכנה לימי הדין, וימי קירובה לה' - "ובאמת ב' ענינים חשובים יסודם בימי האלול, חדא דניתן לנו חודש תמים כדי שנכין עצמנו לקראת ימי הדין הקרבים ובאים, כי ללא הכנה נמרצת יפול האדם לתוך ימי הדין כמאמר העולם "כ"יני בסוכה". ומלבד זאת עצם ימי האלול הם ימי רחמים, ימים שבהם הקב"ה מתקרב אל עמו ישראל ורוצה בתקנתם... **חייבים** **אנו** **בהגירות יתר בימי האלול, שהאל כלל ידוע בדרכי העבודה שבשעה שהזמן מסוגל ביותר לזכות, כמו כן רבים בו הסכנות והפיתויים, ומשו"ה צריכים אנו לשמור היטב את ימי האלול כדי שח"ו לא ניפול ונכשל בו".** (אור החוקא עמ' ס"ב)

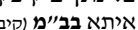
עבודת האלול רבה, בפרט שאנו אחרי בין הזמנים - "ובדאי שההכנה הראויה חייבת להיות בלימוד המוסר כדרכם של הגדולים בדורות עברו, אולם לפחות חייבים אנו לנצל את הזמן כראוי בתורה ותפילה, ואל נטעה לומר שהרי אנו לומדים ומתפללים היטב, כי לא יתכן שתורתנו ותפלתנו ראוים המה, שהרי חזרנו לשיבה מאוירת הרחוב וללא מחשבה והכנה, ותורתנו ותפלתנו נמצאים כפי שהיו בשעת ריחוקנו מביהמ"ד". (שם עמ' ס"ה)

נערך על ידי מוה"ם "עבודת המועדים"

להאזנה לשיעורי בעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

שמעתא עמיקתא - לרפו"ש של חנה דינה בת ושלח"י - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - לרפו"ש של חנה דינה בת ושלח"י - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503